

s prav takšno zarotitvijo – s tabo se, pesem, branim/ (zdрави nenadomestljivo!)/ s tabo se hranim, da ne poginem/. Nedvomno zelo izzivalna intonacija v teh naših »alternativnih časih«. Že s svojo zbirko *Marabunta* /1968/ je Ricov zbudil pozornost tistih, ki z branjem odkrivajo utrip sodobnega hrvaškega pesništva. Ta zbirka je opozorila, da je Ricov samonikel, izjemno močan in nenavaden pesnik. Njegova *Marabunta* je izzivala s svojo nevsakdanjostjo, večplastnostjo, razigranostjo, neulovljivostjo... treba jo je bilo prebirati. /Zato ni nič čudnega, da je ušla skozi slepi hodnik dnevne kritike!/

V zbirki *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* so objavljene Ricovove pesmi zadnjega desetletja /1975–1986/. To je isti Ricov iz *Marabunte* v temeljni glasovni intonaciji, toda hkrati drugačen, nov z bujnim ognjemtom besede, v tu in tam bolj umirjeni, toda še bolj plastični podobi, včasih pa neukrotljiv v slapu besednih prelomov. Ko da bi vsa ta utripajoča lingvistična poetika vrela iz samega izvira krika – temelja govora, človekovega prvega znamenja. Vse je v ustvarjalnem kaosu, izvir – ponikanje – toda ta prelom, sredstvo in cilj človekovega akta oglašanja je v svojem bistvu orkestracija najbolj eufonične harmonije našega jezika. Zaradi teh zvokovno glasbenih lastnosti svojega pesniškega snovanja in ne le zaradi tistih glasovnih interpolacij je Ricov neprevedljiv. Sicer ne vselej, toda pogosteje, kot se dogaja, ko se srečujemo s pesnikom v igri. Ricov sporoča in prevzema z zvoki in spoznanji, s celo vrsto asociacij, ki izvirajo iz znakov. To je namreč tudi vizualna poezija, ne le refleksivno večpomenska poezija z afektivnimi naboji od mavrice do miline, lapidarna, plodna in potentna poezija. Ivo Svetina bi dejal »falična« poezija. Tisto, kar Ricov pove in pokaže /kar se vidi in sliši/, sestavlja življenje v celoti, razčlenjuje ga kot vivisekcija v vseh plasteh pojavnosti in resničnosti. Ta zbirka je zgodovina »brezčasja«, kakor pravi pesnik. V tej zbirki se je beseda »razpočila«, da bi trajalo življenje. *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* je nad-

krilila *Marabunto* z vrtanjem v globino. Ko *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* ni več izrazito večpomenska v ubranosti /to je Ricovova fonetična večpomenskost/, je spojila svojo prednico s psalmskim izrekom, z jobovskim krikom, pogosto na robu neizogibne psovke, neodvrtljivega ludističnega mazohizma. Zajema *Marabunto* najširšega obsega, pri čemer kroti njen pesemski polet, hudournik ekspresionističnih in naturalističnih metafor, ki se pretakajo po strugi nadrealizma. *T/r/ajna pajčevina m/r/aka* s svojim strogim in odmerjenim verzom ter udarnimi enjambementi pomeni zgoščenje *Marabunte*, njen krč v besedi. To je logos – rana, blesk dogajanja v zvoku, beseda, ki je sama sebi strup in zdravilo, usedlina zgodovine življenja.

Zaradi vseh teh lastnosti sodobno hrvaško pesništvo potrebuje *T/r/ajno pajčevino m/r/aka*. Morala je iziti. Z objavo v samozaložbi se pridružuje vrsti pomembnih del v svetovni in v naših književnostih, ki so zaradi pesnikovega stališča do lastne besede in ne zaradi nemožnosti objave pri katerem izmed založnikov, izšla v samozaložbi.

Ivan Cesar

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Esej Andreja Inkreta *Poezija in resnica* je v prevodu Gojka Janjuševića in Pavle Popović objavljen v dvojni (3–4) številki cetinjskega časopisa *Ars*. To je uvodno predavanje na lanskem mednarodnem srečanju PEN na Bledu. Zanimiva sta še sestavka Sretena Zekovića o fenomenu starih Črnogorcev in Vojislava Nikševića o nastanku etnonimov Dukljani, Zečani in Črnogorci. To sta prispevka, ki skušata utrditi prepričanje o Črnogorcih kot samosvojem in samobitnem narodu.

*

V peti številki reškega glasila *Dometi* so objavljene razprave, v katerih se prepletajo klasični in novi pristopi k razisko-

vanju jezika in spoznavne teorije. Tako Arne Markusović razlaga, kaj je to naturalistična epistemologija, in navaja nekatere težave pri sprejemanju in predloge za njihovo rešitev. S klasično teorijo spoznanja se ukvarja tudi Darko Polšek v članku *Spoznavne aporije*, kjer obravnava aporetiko kot filozofsko metodo v delu Nicolaia Hartmanna. Damjan Boadžijev pa v prispevku z naslovom *Računalniško razumevanje jezika* prikazuje zamisli na podlagi umetne inteligence in informacijskih pristopov. Na podoben način obravnava ta predmet Mario Radovan v sestavku z naslovom *Jezik in logično programiranje*.

*

Prispela je prva številka bratislavskega časopisa *Slovenské pohľady* in v njem prikaz knjige z naslovom *Literarna teorija*, ki jo je v Novem Sadu napisal Michal Harpán. Milan Šutovec piše o širšem pomenu tega dela ne le za slovaško književnost v Jugoslaviji. Peter Zajac je napisal esej o ustvarjalnosti literature. Burko z naslovom *Slovaški poker* objavlja Dušan Mitana. Novelo *Krilce iz Vrbova* je napisal Vincent Šikula.

*

Trojna številka varaždinskega časopisa *Gesta* (26–27–28) kot temo številke objavlja drugo nadaljevanje primerjalnega raziskovanja jugoslovanskih književnosti. Janko Kos je prispeval poskus tipologije južnoslovanskih književnosti. Janez Vrečko objavlja prispevek o Srečku Kosovelu in Zenitu. Cvjetko Milanja primerja tematsko plat ustvarjalnosti Janka Polića Kamova, Ivana Cankarja in Borisa Stankovića. Zvonimir Bartolić se ustavlja ob metodoloških osnovah za primerjalno raziskovanje hrvaškega in slovenskega protestantizma. Med drugim ugotavlja: »Za slovstvene zgodovinarje in raziskovalce južnoslovanskega jezika-slovja je vsekakor tudi zelo zanimivo vprašanje medsebojnih vezi med sloven-

skimi in hrvaškimi protestantskimi pisci, ker je očitno, da je bil protestantizem zelo široko prizorišče za kroženje medsebojnih vplivov. Trubarjev krog slovenskih protestantskih piscev je večstransko deloval na hrvaške protestantske pisce, pa tudi krog slovenskih protestantskih piscev, kot je znano, ni bil brez vpliva posameznih hrvaških protestantskih piscev, konkretno, brez vpliva Matija Vlačića. V nizu podatkov, pomembnih za metodologijo raziskovanja hrvaške in slovenske protestantske književnosti, je mogoče omeniti tudi vpliv, ki ga je imela hrvaška kajkavska književnost na prekmursko krajevno književnost, znotraj te književnosti pa tudi na protestantskega pisca Štefana Kuzmiča (1723–1779). Poleg tega je za književno življenje Hrvatov in Slovencev pomembno še eno spregledano dejstvo. V dobi protestantizma opažamo tudi prve sistematične medsebojne prevode hrvaških in slovenskih besedil, s tem v zvezi pa tudi naletimo na prve slovensko-hrvaške in hrvaško-slovenske prevajalce,« piše med drugim Zvonimir Bartolić. Objavljena je še okrogla miza na to temo, v kateri je sodeloval tudi Janko Kos.

*

Tu je še dvojna številka sarajevske *Književne revije* (5–6), v kateri se spet oglašja Andjelko Vuletić, in sicer na odmeve, ki jih je sprožil njegov zapis iz druge številke. Rubriko *Postavantgarda*, *retrogarda*, *alternativna gibanja* polni tokrat Aleš Erjavec s prispevkom *Moderнизem/ayantgarda – postmodernizem*; prevedla ga je Damjana Baškot. Josip Osti je za celo stran časopisa izbral in prevedel pesmi treh mladih slovenskih pesnikov: Braneta Mozetiča, Maje Vidmar in Braneta Bitenca. Endi Pošković presoja razstavo slik Dušana Piriha in Iztoka Osojnika v Sarajevu. Med drugim je zapisal: »Ta dva umetnika, samouka, slikarja brez formalne akademske kvalifikacije, se opirata na medsebojno prijateljsko kritiko in sodelovanje. Ker si pri-

zadevata uresničiti medsebojno prvinsko intuitivno razmerje do zamisli in motiva. ker skušata doseči potrebno poenostavitve, delata hitro in skoncentrirano v različnih prostorih (večina del je nastala v prostorih Cankarjevega doma in ŠKUC v Ljubljani). Dejanski videz stvari ni zanikan, vendar so zabeležene le prvotne značilnosti. Ob tem odmišljanju se opaža tudi posebno stališče do prostora in atmosfere, tako da je pravi lom svetlobe nadomeščen z močnimi kolorističnimi učinki in zelo izrazito linearno risbo. Barve so malone čiste, sugestivne, polne dinamike, toni izrazni, ploskve pa obrobjene z močnimi obrisi, v čemer se vidi velik vpliv nemškega ekspresionizma. V salonu dominira slika *Rex historiae*, ki ima vlogo velike freske, v kateri Dušan Pirih HUP razvija svoj monumentalni slog »statično gibljivih« volumnov. Rustikalna preprostost likov, izrazito poudarjen kolorizem, poteze »in paste« kažejo na prizadevanje slikarjev, da bi izrazila naravo ljudi, krajin, kakor tudi ves svet, v katerem umetnik živi in ustvarja. Ljubljanska umetnika sta se predstavila z dvema opusoma, ki sta nastala v zadnjih petih letih njenega skupnega dela, velika raznolikost pa je vidna v malem formatu, neki vrsti kontinuirane naracije, duhovite vsebine, banalnega in nesmiselnega, vendar zelo senzualnega in nevsiljivega«, piše med drugim Endi Poškovič v *Književni reviji*.

*

Druga številka *Književne revije*, ki je pred kratkim začela izhajati v Sarajevu, začenja z nizom prispevkov o postavantgardi, retrogardi in alternativnih gibanjih. Za uvod so zbrali prispevek Tarasa Kermaunerja o *Neue Slowenische Kunst*. Za njim piše Matej Bogataj o postavantgardi – z vprašajem. V polemičnem zapisu z naslovom *Vsakdanja in neodvečna knjiga* presoja Andjelko Vuletič zbirko *Klasiki avantgarde*, ki jo je pripravil Zdenko Lešič, in pesniško zbirko Vojislava Maksimovića *Predeli*, katero ugodno ocenjuje.

Peta številka časopisa *Socijalistička Čehoslovačka*, ki izhaja v Beogradu, poroča o praški razstavi ob dvestoletnici rojstva Vuka Stefanovića Karadžića. Ludmila Bajerová piše o Karadžičevih vezeh s Prago in predstavniki češke kulture. Jan Hrobař piše o popotovanju člana vodstva Komunistične partije Češkoslovaške Jana Šverma prek Jugoslavije v Pariz pred vojno, o čemer je dala nekaj podatkov tudi Pepca Kardelj. Dr. Olga Kotikova nadaljuje s članki o Češko-slovenskih odnosih v likovni umetnosti. To pot piše o Juriju Šubicu v zvezi z zaveso v praškem Narodnem divadlu. Med drugim je zapisala: »Tisti čas je Hynais, ki je bil stalno nastanjen v Parizu, opravljal v tem »mestu svetlobe« tudi vsa pripravljala dela za zaveso. Skice za zaveso je v njegovem pariškem ateljeju izdelal Jurij Šubic (mlajši brat Janeza Šubica, slikarja fresk po Aleševih in Ženiškovich predlogah v foyerju Narodnega divadla). Svojemu tesnemu prijatelju Juriju Šubicu je Hynais že prej ponudil, da bi mu ta v Parizu pomagal pri uresničevanju načrta za praško Narodne divadlo. To ponudbo je Jurij zelo rad sprejel. Spolnila se mu je želja, da bi spoznal Pariz, prijatelj mu je rad pomagal v slabem denarnem položaju in v veliki meri izval občutek zadovoljstva, da je Jurij Šubic lahko vsaj po tej poti sodeloval pri krasitvi češkega »hrama ponovnega rojstva«, kakršnega tisti čas v njegovi rodni Sloveniji še niso mogli zgraditi. V Parizu je Šubic stanoval v Hynaisovem ateljeju na Montmartru. V začetku ni dosti prihajal v stik s pariškim umetniškim življenjem, le v ateljeju je pospešeno pripravljala Hynaisove slike. Takrat je imel Hynais veliko naročil, roki za dela za Narodne divadlo pa so bili tako kratki, da ni mogel biti brez pomočnika. Jasno je, da Jurijev delež ni bil samo prispevek pomočnika, ampak dejanskega enakopravnega sodelavca. Sledovi Jurijevega sodelovanja se vidijo predvsem na sliki *Pomlad iz niza slik za budoar kraljevske lože Narodnega divadla*. Jurij je v Parizu ves ta niz za Hynaisa

skiciral, še preden so Hynaisu zaupali delo za zaveso«, piše med drugim Olga Kotikova v Socijalistički Čehoslovački.

Devetindevetdeseti zvezek graškega časopisa Manuskripte prinaša *Sliki* Draga Jančarja v prevodu Fabjana Hafnerja. Ta je tudi prepesnil nekaj poezije Tomaža Šalamuna. Pripovedni zasnutek z naslovom *Odsotnost* je spod peresa Petra Handkeja. Günther Freitag objavlja krajšo prozo z naslovom *Miniaturi*.

Dvojna številka pariškega časopisa Magazine littéraire (252–253) je posvečena pregledu zasebnih zapiskov književnikov od Michela de Montaigna do Petra Handkeja. François Poiré objavlja pogovor z začetnikom nove kritične misli Georgesom Pouletom. Evelyne Pieiller z naslovom *Bizarni Hazarji* piše o francoskem prevodu *Hazarskega besednjaka*, ki ga je napisal srbski književnik in profesor slovanskih književnosti Milorad Pavić. Njegov roman v obliki leksikona je v francoščino prevedla Maria Bezanovska. *Hazarski besednjak*, je med drugim zapisala Evelyne Pieiller, je čudovit izvržek, ki ima nekaj bizantinske šaljivosti, pustolovskega romana in mistične pesnitve. Te značilnosti v besednjaku so enakovredne, pri čemer si v ničemer ne nasprotujejo. Z abecednim redom, kakor je treba, učinkuje najlepše. Hazarski besednjak preverja in preletava.

Z veliko zamudo smo dobili četrto številko varšavskega časopisa Literatura na świecie. Posvečena je judaizmu, talmudu in značilnim navadam judovskega prebivalstva. Sicer pa objavlja tudi dela slovenskih in drugih jugoslovanskih književnikov. Joanna Pomorska je Dragu Jančarju prevedla pripoved z naslovom *Smrt pri Mariji Snežni* in esej *Terra incognita*. Božena Ostromęcka-Frączak in Tone

Sprehod po jugoslovanskih in tujih revijah

Pretnar sta prevedla sedem pesmi Vena Tauferja in pesnitev *Crnogrob* spod peresa Nika Grafenauerja. Šest pesmi so objavili tudi Tomažu Šalamunu v prevodu Joanne Pomorske, ki je napisala tudi esej o teh treh pesnikih. V prevodu Katarine Šalamun – Biedrzycke se z *Imeni smrti* pojavlja Aleš Debeljak. Joanna Pomorska je prispevala tudi posmrtni zapis o Francetu Vodniku, našem prevajalcu iz poljščine in sestavljalcu poljsko-slovenskega slovarja.

Spet z opravičilom za veliko zamudo poročamo o 1. številki newyorškega časopisa Staten Island Review. V njem nastopajo trije Jugoslovani. Tomaž Šalamun objavlja štiri pesmi v prevodu Sonje Kravanje Gros. Pesmi objavlja tudi Nina Živančević, kratke zgodbe pa David Albahari.

Tomaž Šalamun je v tretji številki Middleburyjskega časopisa New England Review and Bread Loaf Quarterly kratko predstavljen kot eden najbolj proslavljenih mlajših jugoslovanskih pesnikov. V tej ameriški literarni reviji so mu objavili tri pesmi, ki sta jih prevedla Michael Biggins in John Engels. Henry H. Roth se predstavlja s krajšo prozo (*Začetki*). Poleg novih prevodov iz Katula in Horaca je med drugim objavljen sestavek Stanforda Pritcharda *Igralec v simfoniji* o odzivanjih v igranju Spenglerjeve Simfonije v g molu.

V zelo ugledni družbi se v 58. številki newyorškega časopisa Antaeus, ki ga dobivamo z veliko zamudo, oglašja Tomaž Šalamun s sedmimi pesmimi. Prepesnil jih je pesnik in slikar srbskega rodu Charles Simic, ki v tej številki objavlja tudi nadvse zanimivo, za nas pa predvsem vznemirljivo pričevanje z naslovom

V začetku... V njem popisuje svoj pone-srečeni preboj v Slovenijo in naprej iz zavzetega Beograda, kjer se je kot otrok z mlajšim bratom in materjo znašel po sili razmer, in svoj križev pot prek Pariza do srečanja z očetom v New Yorku ter dose-danjo življenjsko pot. Umetniški prijem življenjepisnega osnutka, ki bi ga morali prevesti tudi Slovenci. Šalamunova ugledna družba pa so med drugim še Witold Gombrowicz, Czesław Miłosz, Pablo Neruda, Marina Cvetajeva in Adam Zagajewski.

Skupaj z Eugeniom Montalejem, Oc-taviom Pazom in Adamom Zagajewskim ter drugimi pesniki se z dvema pesmima v newyorškem časopisu The Paris Revi-ew pojavlja tudi Tomaž Šalamun. Pre-pesnil ju je Michael Biggins, ki pripravlja cvetnik sodobne slovenske poezije v an-gleščini.

V tretji številki hattiesburškega časo-pisa Mississippi Review 45 naletimo na drobec iz poezije Tomaža Šalamuna, ki jo je prepesnil predavatelj na koledžu Knox Michael Biggins. *Otok svinj* je na-slov pripovedi, ki jo je podpisal Charles Marvin. Sestavek Shelby Hearon ima na-slov *Zanzibarski bazarji*.

Skupaj s pesmimi Marine Cvetajeve in s poezijo, ki se navdihuje tudi pri tej

pesnici in še pri Ani Ahmatovi, in katero je prispevala Gillian Conoley, se v che-neyskem časopisu Willow Springs s svojo poezijo pojavlja tudi Tomaž Šalamun. Za to literarno revijo, ki izhaja v ameriški zvezni državi Washington, je pesmi pre-vedel Michael Biggins, poleg njega pa še s pesnikovo pomočjo Michael Waltuch.

Lani junija je bil v majhnem slikovitem mestecu Savičenta-ndaleč od Pulja jugo-slovanski simpozij na temo *Polemika na jugoslovanskem književnem področju*. Literarna revija Istra je v svoji najnovej-ši, letošnji dvojni številki (1-2) objavila celotno gradivo s tega srečanja, referate, razmišljanja in polemiko, ki se je razvila med udeleženci simpozija. Večina pri-spevkov je tudi zdaj, po enem letu, tik pred novim srečanjem v Savičenti, še živih in zanimivih, med njimi tudi pri-spevki vseh treh slovenskih udeležencev simpozija, Toneta Pavčka ter Cirila in Jaša Zlobca.

Najnovejša številka (aprila 1988) naj-starejšega literarnega časopisa v Jugosla-viji, Letopisa Matice Srpske objavlja med drugim tudi dva slovenska avtorja, Gojko Janjušević je prevedel pet pesmi Kajetana Koviča, Tone Pavček pa objav-lja svoje Srečanje z Brodskim v Lenin-gradu, ki ga je prevajalec Stojan Treča-kov povzel po objavi v Sodobnosti.